

Espoon ympäristöyhdistys ry
Villa Apteekki, Pappilantie 5, 02770 Espoo
VASTINE pyydetään toimittamaan sähköisenä osoitteeseen virpi.sahi@sll.fi

Espoon kaupunkisuunnittelulautakunta/
Kaupungin kirjaamo
PL 1, 02070 ESPOON KAUPUNKI

ASIA: Muistutus Ruukinranta-Tarvaspään (250 100) asemakaavaehdotuksesta

Espoon ympäristöyhdistys on perehtynyt nähtävillä oleviin aineistoihin ja lausuu niistä luontoarvojen ja niiden huomioinnin osalta seuraavaa.

Alueella on keväällä 2017 tehty yhdistyksen pyynnöstä kaksi erillistä maastokäyntiä (Keijo Savola 24.4.2017, Olli Manninen 2.5.2017) joiden tekijöillä on kummallakin pitkä kokemus varsinkin vanhojen metsien luonteisten alueiden luonto- ja lajistoarvojen tunnistamisesta. Tässä muistutuksessa on hyödynnetty näiden käyntien havaintoja. Maastokäyntien yhteydessä tehdyt keskeiset lajihavainnot on koottu muistion liitteeksi (liite 1).

Yleistä kaava-alueen luonnonympäristöistä ja kaavaehdotuksesta

Kaava-alueella on säilynyt merkittävä määrä puustoltaan luonnontilaisen kaltaisia ja useimmiten melko lahopuustoisia lehto-, kangas- ja kalliometsiä, jotka täyttävät mm. Etelä-Suomen metsäluonnon monimuotoisuusohjelman (METSO) luonnontieteelliset valintaperusteet (http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74890/YMra_17_2016.pdf?sequence=1) edustavuusluokkien I ja II elinympäristöinä.

Pääosaa alueen luontoarvoiltaan merkittävimmistä metsäalueista ei ole tunnistettu alueella viime vuosikymmenellä tehdyissä, laadultaan melko rajoittuneissa luontoselvityksissä ja merkittävään osaan alueista on ohjattu luontoarvojen kannalta haitallista maankäyttöä. Kaavaehdotuksessa rakentamisen ulkopuolelle jätetyt luontoalueet (VL- ja EV-alueet) on jätetty käytännössä ilman kaavamääräyksiä, jolloin esim. puuston luonnontilaan tai lahopuustoisuuteen liittyvien arvojen säilymisestä ei ole mitään takeita.

Alueella tehdyt luontoselvitykset

Asemakaavan pohjana toimineet luontoselvitykset (Ympäristötutkimus Yrjölä 2009: Espoon Ruukinrannan luontoselvitykset 2009) ovat vakavasti puutteellisia eivätkä mm. tunnista alueen keskeisimpiä luontotyyppejä ja lajistoarvoja.

Alue rajautuu etelässä valtakunnalliseen vanhojen metsien suojeluohjelmaan sisältyvään Villa Elfvikin vanhaan metsään, jonka keskeiset luontoarvot liittyvät metsien luonnontilaisuuteen ja lahopuuston esiintymiseen. Tällaisella sijainnilla olisi kohtuullista odottaa alueeseen rajautuvan kaava-alueen luontoselvityksen tuottavan myös tietoja kaava-alueen metsien merkityksestä ns. vanhoina metsinä. Näin ei ole miltään osin tapahtunut.

Ruukinrannan luontoselvityksessä metsäisten luontoarvojen tunnistaminen on jäänyt hyvin puutteelliseksi varsinkin luontotyyppien osalta. Tehdyt kasvillisuuskuvaukset ovat suppeita eivätkä sisällä 2010-luvun luonnonarvottamisen kannalta keskeisiä tietoja mm. puuston iästä, luonnontilan asteesta sekä lahoppuun esiintymisestä. Myös osa alueen lehdoista on jäänyt tunnistamatta.

Lajiselvityksissä on keskitytty vain putkilokasveihin, lepakoihin, liito-oravaan sekä lintuihin, jotka eivät lajiryhminä toimi erityisen hyvinä indikaattorilajeina varsinkaan kasvillisuudeltaan tavanomaisten lehtojen, kangasmetsien ja kallioalueiden luontoarvoista.

Laajalahden luoteisrannan lehto

Laajalahden luoteisrannalla on säilynyt melko laaja lehtoalue (noin 2,5 ha), joka sisältää runsaslahoppuustoisia kosteita ja tuoreita lehtoja. Lisäksi alueen koillisosassa on vanha hylätty leirialue. Lehtoalueen keski- ja pohjoisosassa on ollut aikanaan maatalouskäytössä, mutta alueen luonnontilaistuminen on edennyt jo hyvin pitkälle, mikä näkyy mm. tuomen kasvuna valtapuuston alla lehtopensasmaisena.

Lehtoalueen eteläosa on puustoltaan edustavaa, hyvin järeäpuustoista tervaleppälehtoa, joka on tulvavaikutteinen ja runsaslahoppuustoinen. Alue on Espoon oloissa hyvin merkittävä vaarantuneen ruskopiilojäkälän keskittymä (lajia kahdeksalla eri puulla).

Lehtoalueen keski- ja pohjoisosassa on entiselle maatalousmaalle muodostunutta kulttuurilehtoa, jonka valtapuuston muodostavat luontaisesti kehittyneet noin 50-vuotiaat koivut, harmaa- ja tervalepät, haavat, tuomet, raidat ja vaahterat, pohjoisosassa on myös puu- ja pensasmaisuuksia pajuja. Alueella lahoaa runsaasti (arviolta noin 15 kuutiometriä/ha) leppä-, koivu- ja haapalahoppuuta. Aivan lehtonotkon pohjoisosassa Tarvaspääntien varressa on kaistale vielä puoliavointa maatalousmaata.

Koillisessa lehtoaluetta täydentää vielä lahoppuustoista vanhaa sekapuustoa kasvava keskiravinteisen tuoreen lehdon (OMaT) ja lehtomaisen kankaan vallitsema rinne, jossa lahoaa melko runsaasti (15-20 kuutiometriä/ha) koivu-, haapa- ja kuusilahoppuuta. Erityisen merkittävää on uhanalaiselle lajistolle tärkeän haapalahoppuun runsas esiintyminen. Alueelta havaittiin huhtikuuisella maastokäynnillä myös liito-oravan (LSL 49 §) jätöksiä.

Lehtoalue on pinta-alallisesti melko iso ja sisältää arvokasta kosteaa lehtoa, melko runsaslahoppuustoista kulttuurilehtoa sekä vanha- ja lahoppuustoista sekametsälehtoa. Alueen kosteassa lehdossa on myös merkittävä vaarantuneen ruskopiilojäkälän esiintymiskeskittymä. Kaikki yllä yksilöidyt lehdot edustavat METSO-kohteina edustavuusluokan I lehtoja. Lehtoalue täyttää myös Uudenmaan liiton asiantuntijatyönä valmistelemien maakunnallisesti arvokkaiden luontoalueiden kriteerit (= vähintään 2 ha laajuiset, varttuneet tai sitä vanhemmat lehdot, joissa on kahteen eri lahoasteluokkaan kuuluvaa lahoppuuta yhteensä yli 10 m³/ha sisältäen läpimitaltaan vähintään 20 cm lahoppuuta).

Lehtoalue on syytä osoittaa kaavassa SL-varauksena.

Lisäksi sen pohjoisosasta tulee poistaa esitetty palvelurakennusten korttelialue (P 17077) sekä lehtonotkon koillisrinteen rakentamisalue (Gallen-Kallelan tien eteläpuolinen A-aluevaraus). Myös erillispientalojen korttelialueen varausta (A0 17082) tulisi länsiosastaan supistaa siten, että nykyisen talon länsipuoliselle alueelle ei rakennettaisi lisää.

Alueelle esitetty ulkoilureitti kulkee keskiosaltaan keskellä hyvin vetistä ja kosteaa tervaleppälehtoa. Reitti on luontoarvojen kannalta huonosti harkittu ja se on syytä poistaa. Poistamisen perusteena on myös keskelle kosteaa tervaleppälehtoa esitetty hulevesiallas (hu).

AO 17076-varaus sekä Viivi Paarmionkuja

Varauksen keski- ja pohjoisosassa on pääosin vanhapuustoista lehtomaista kangasta ja tuoretta keskiravinteista lehtoa, lisäksi alueella on yksi kosteapohjainen juote, joka on osin kosteaa lehtoa ja osin saniaiskorpea. Pääosa keski- ja pohjoisosasta on puustoltaan kuusivaltaista, mutta mm. koillisosassa kasvaa useita järeitä haapoja ja sekapuustoa on muuallakin. Alueen metsät ovat olleet muutamien tuulenkaatojen sahaamista (osa rungoista jätetty maastoon) lukuun ottamatta pitkään poissa varsinaisesta metsänhoidosta, minkä takia metsissä lahoaa merkittävästi eri-ikäistä kuusilahopuuta. Potentiaalia vaateliaan ja uhanalaisen lahoppulajiston esiintymiseen on ilmeinen.

Kaavavarauksen eteläosassa on vanhoja, vielä osin avoimia ja roskaisia pihapiirejä sekä vahvemmin metsittyneitä lehtolaikkuja, joissa on runsaasti lahoppuuta. Alueella kasvaa myös näkyvästi puumaisia vaahteroita.

Alueen keski- ja pohjoisosasta havaittiin maastokäynnillä ls-lain erityisesti suojeltaviin lajeihin kuuluvaa lahoakaviosammalta (*Buxbaumia viridis*, CR). Lisäksi alueen pohjoisosasta havaittiin järeän kuusen juurelta liito-oravan (LSL 49 §) jätöksiä. Muita lajilöytöjä alueelta edustavat alueellisesti uhanalaiset korpiludekääpä (*Skeletocutis odora*) ja ruostekääpä (*Phellinus ferrugineofuscus*) sekä silmälläpidettävä rakkosammal (*Nowellia curvifolia*). Lisäksi alueella varoittelee todennäköinen kanahaukka (*Accipiter gentilis*), joka on nykyisin luokiteltu niin ikään silmälläpidettäväksi.

Alueen ilmeiset luonto- ja lajistoarvot antavat perusteet esittää luontoselvitysten täydentämistä ja alueen metsien jättämistä pääosin rakentamisen ulkopuolelle.

Kvarnbergetin alue

Kvarnbergetin kalliainen alue on erikoinen luonnonmuodostuma, jonka voimalinjan eteläpuolisessa osassa yhdistyvät pienipiirteiset, maisemallisesti näyttävät kalliomäet ja karummat kangasmetsät, vanhat kallioon kaivetut juoksuhaudat sekä luontaisesti kehittynyt eri-ikäisrakenteinen puusto kilpikaarnamäntyineen ja keloineen. Pääosalla alue on melko runsaasti lahoppuuta ja se täyttääkin METSO-ohjelman mukaiset edustavuusluokka I:n kalliometsän ja karumman kangasmetsän kriteerit.

Nykyinen laajin EV-alue ansaitsisi voimalinjan eteläpuoliselta osaltaan tulla huomioiduksi luo-alueena (EV/luo), jossa pyrittäisiin turvaamaan puuston säilyminen mahdollisimman luonnontilassa. Tavoite sopisi hyvin yhteen alueen suojavyöhykkeen kanssa.

Läntiset EV-alueet

Länsiosan EV-alueet ovat maastokatselmuksen perusteella pääosin melko lahoppuustoisia ja niillä lahoaa myös mm. lahoakaviosammalle soveltuvia vanhoja kuusimaapuita. Lajin mahdollinen esiintyminen alueilla tulisi selvittää ja osoittaa lahoppuustoiset tai muuten arvokkaat osat vähintään luo-kohteina.

Villa Elfvikin metsän pohjoispuolinen VL-alue

VL-alueeksi kaavoitettu alue on puustoltaan iäkästä ja luonnontilaisen kaltaista ruohoturvekangasta, jossa lahoaa runsaasti (yli 20 kuutiometriä/ha) eri-ikäistä kuusi- ja koivulahoppuuta. Alue on METSO-kohteena edustavuusluokkaa I ja sen alueella on myös ilmeistä potentiaalia lahoakaviosammalten esiintymiselle. Alueelle esitetty jalankulku- ja pyöräilytie (pp) on alueen vanhojen metsien arvojen kannalta ongelmallinen. Alueen luonne suojelualueeseen rajautuvana runsalahoppuustoisena arvometsänä antaisi perusteet luomerkinnän käytölle.

Villa Elfvikin metsän koillispuolinen VL-varaus

Tien ja asutuksen välissä on säästetty vanha- ja runsaslahopuustoista metsäkaistaletta, joka nykyisellään täyttää erinomaisen hyvin METSO I-luokan kangasmetsän kriteerit. Maastokäynnillä alueelta havaittiin äärimmäisen uhanalaista lahokaviosammalta (LSL 47 §).

Yleistä kaavamääräyksiensä kehittämistä

Kaavaehdotuksen EV-alueilla esiintyy merkittävä määrä puustoltaan luonnontilaisen kaltaisia ja lahopuustoisia kangas-, kallio- ja lehtometsiä. Tällaisia metsiä on mm. Kvarnbergetin alueella sekä kaava-alueen länsiosan EV-alueilla. Tällä hetkellä EV-alueilla ei ole lainkaan kaavamääräystä, mikä on luontoarvojen huomioinnin kannalta ongelmallista.

Edustavimmat EV-alueista on perusteltua huomioida luo-alueina (EV/luo), joissa pyritään turvaamaan runsaslahopuustoisuus sekä puuston säilyminen mahdollisimman luonnontilassa. Tavoite sopisi hyvin yhteen alueiden suojavyöhykeluonteen kanssa ja mahdollistaisi silti teiden ja tontinrajojen yksittäisten ongelmapiiden kaadon (kunhan pääosa rungoista jätettäisiin maalahopuiksi).

Yllä kuvattu ongelma koskee myös kaavan VL-alueita, joille ei ole varsinaista kaavamääräystä.

Melu ja hulevedet

Kaavaehdotusta pitäisi täsmentää ja kehittää myös melun ja hulevesien huomioinnin osalta. Melun vähentäminen tulisi näkyä selvemmin mm. kaavamääräyksissä.

Loppupäätelmä

Ruukinranta-Tarvaspään kaavaehdotus on nykytuotoisena luonnonsuojelulain vastainen (lahokaviosammal sekä liito-orava) eikä huomioi riittävästi myöskään asemakaavan sisältövaatimukseen kuuluvia luontoarvojen vaalimisvelvoitteita.

Kaavan luontotietopohja on selvästi puutteellinen niin luontotyyppeihin (mm. METSO-kohteet) kuin lajiston (mm. lahokaviosammal, muut lahottajalajit) osalta. Lisäksi kaavaehdotus ohjaa merkittävän määrän rakentamista ja kevyen liikenteen reittejä luontoarvoiltaan merkittäviin kohteisiin, joiden arvoja ei ole kaavaprosessissa riittävässä määrin tunnistettu. Kaavatyölle on syytä ottaa lisää aikaa, mikä mahdollistaa alueen luontoarvojen selvittämisen sillä laadulla ja tarkkuudella, mikä vuonna 2017 olisi asiallista toimittaessa valtakunnallisesti arvokkaan luontoalueen kupeessa.

Espoossa 5.5.2017

Virpi Sahi
puheenjohtaja
Espoon ympäristöyhdistys ry

Pirjo Itkonen
varapuheenjohtaja
Espoon ympäristöyhdistys ry

LIITE

Kaava-alueelta keväällä 2017 havaitut uhanalaiset, silmälläpidettävät tai muut luontoarvoja indikoivat lajit Keijo Savolan ja Olli Mannisen maastokäynneiltä